

Tekeningen en aquarellen uit de Mobilisatie 1939

Een unieke aanwinst voor het Foto- en Prentenkabinet KNLWM

Vorig jaar heeft het Foto- en Prentenkabinet KNLWM tweeëntwintig tekeningen en aquarellen aangekocht, gemaakt tijdens de Mobilisatie 1939. Behalve het feit, dat het Prentenkabinet weinig originele tekeningen en aquarellen uit deze periode bezat, bleek het werk bovendien van uitstekende kwaliteit.

De maker is E.A. Hef (geboren te Rotterdam in 1914), die de Mobilisatie zelf heeft meegemaakt en deze ervaring artistiek wist te vertalen.' Hof begon in 1934 aan zijn studie rechten in Leiden en kreeg hierdoor uitstel van dienst. Na het voltooien van zijn studie werd hij op 1 juli 1939 opgeroepen bij de veldartillerie. Toen hij nauwelijks twee maanden in dienst was, werd de Mobilisatie een feit. Hof herinnert zich de enorme drukte die dat gaf. 'Er moest plotseling van alles georganiseerd worden, waartoe de juiste middelen vaak ontbraken. We moesten de eerste dag van de Mobilisatie een aantal vuurmonden van het Staatsspoor in Den Haag naar Scheveningen brengen. Het enige probleem was, dat de paarden niet op tijd ter plekke waren. Dus hebben we die vuurmonden zelf moeten trekken. Het was snikheer die dag'.

Hof kwam o.a. terecht in de oude Frederikkazerne. Hier bracht hij de koude winter 1939-1940 door. 'De bouwkundige staat van de kazerne liet nogal te wensen over. Er moest flink gestookt worden om het warm te krijgen. In het voorjaar, met het invallen van de dooi, bleek het dak zo lek als een mandje. Het water sijpelde langs de muren.'

Deze ervaringen bracht Hof echter niet in beeld. Wat hem boeide waren de mensen, de paarden of een 'stilleven' van een 7-veld onder een hooimijt. Hof observeerde zijn lotgenoten en spendeerde al zijn vrije tijd aan tekenen. Tekenend had hij altijd graag gedaan. Al tijdens zijn rechtenstudie volgde hij avondlessen aan de Rijksacademie voor Beeldende Kunsten in Amsterdam. Hij leerde anatomie tot elke spier nauwkeurig en vooral modeltekenen.

Heel veel plezier beleefde hij tijdens de Mobilisatie aan het maken van portretten. 'In die tijd liet ik de mensen nog voor me zitten. Alleen op die manier - door de wisselende uitdrukking in het gezicht te bestuderen - kun je het karakter van iemand op de juiste wijze treffen.' Talloze portretten tekende Hof van zittende, slapende, pijprokende, lachende of ernstig kijkende soldaten van de veldartillerie.

Een uitstekend getekend portret maakte hij van een breedgeschouderde boerenzoon, soldaat van de lichte 1 augustus '39, bijgenaamd 'de dubbele' (afb. 4). Hij verkocht de kleine portretjes voor één gulden per stuk, de grotere voor twee gulden vijftig. 'Als ik ze voor niets had weggegeven, zou ik minder gewaardeerd zijn. Zo redeneert men nu eenmaal en ik hield er wat aan over'.

Bij de aankoop zitten twee grote portretten en negen kleinere in verschillende technieken, zoals pen, potlood en conté. De vele verkochte portretjes zijn her en der verspreid geraakt. Ook werkte Hof graag in de aquareltechniek. De twee aangekochte aquarellen maakte hij, toen hij ondergebracht was in een school te Scheveningen. 'Kappies poetsen' is de titel van de ene aangekochte aquarel (afb. 1). De andere is getiteld 'de kamerwacht poseert'.

'Kappies poetsen' laat het poetsen van de beenkappen der beredenen zien. Knap is het glimmende van de beenkappen weergegeven. In trefzekere toetsen is de tafel in het vertrek neergezet. De poetsende figuur gaat helemaal op in zijn bezigheid; een op de tafel zittende figuur kijkt werkeloos toe. Beiden dragen hun veldmutsen zwierig op het hoofd. De gezichten zijn echte portretten. Men kan zien, dat Hof een goede observator is. Hij maakt de mensen niet mooier dan ze zijn. Heeft de poetser flaporen? . . . dan krijgt hij ze ook in de aquarel. Ook weet Hof de ruimte om de twee figuren goed te suggereren. De kleuren, de uniformkundige details, alles is met zorg weergegeven.

De tweede aquarel laat de kamerwacht op zijn krib zien. Hij slaapt; dat kan men zowel van het ontspannen gezicht als van de slapliggende hand onder de karabijn aflezen. Zijn helm M16 is tijdens het dutje een beetje achterover gegleden. De kleur van zijn werkbroek en jasje is zeer goed getroffen. Naast de kamerwacht ligt zijn 'wolletje', de opgerolde deken. Weer is de ruimtelijkheid goed gesuggereerd d.m.v. de achterwand met kledingstukken en door de perspectivische verkorting van het been aan de rechterkant.

Ook de potloodschets van een gitaar spelende kanonnier is van goede kwaliteit. Tot de aankoop behoren tenslotte drie conté-tekeningen. Allereerst 'een gerecruteerd landbouwpaard'. Hof zet het paard neer in krachtige contouren. De details - zoals de staart en de manen - werkt hij fijner uit. De achtergrond is stevig gearceerd. Het is een echt landbouwpaard, dat fier op zijn benen staat.

De tweede conté-tekening, getiteld 'de 7-veld in een hooimijt', maakte Hof tijdens zijn verblijf in Kwintsheul. Het is een stilleven, gedetailleerd uitgewerkt. Het is knap zoals Hof de verschillen in stofuitdrukking van het metaal, het hooi en de houten palen van de hooimijt in conté-techniek weet om te zetten (afb. 2).

Bijna een karikatuur is de derde conté-tekening, getiteld 'twee lotgenoten in de petoet'. Een korporaal der genie en een artillerist zitten hun tijd uit. De korporaal leest geamuseerd een boek en de artillerist zit een beetje verveeld voor zich uit te staren. Op de muur zijn vrouwenfiguurtjes getekend. Hof kwam zelf eens in de petoet terecht. Hij tekende vrouwenfiguren op de wand, wat hem niet in dank werd afgenomen. 'Het scheelde niet veel of ik had langer moeten zitten' (afb. 3).

Hofs visie op de mobilisatietijd is een zeer persoonlijke. Hij heeft geregistreerd wat in foto's niet vast te leggen is. Zowel kwalitatief als uniformkundig is zijn werk een welkome aanvulling op de collectie van het Foto- en Prentenkabinet KNLWN. Alle tekeningen en aquarellen van deze aankoop zullen op de wisselexpositie 'Mobilisatie 1939' van oktober 1989 tot mei 1990 in het KNLWM te zien zijn.

NOOT

1. Dit korte artikel is tot stand gekomen na een interview met Mr. Drs. E.A. Hof, gehouden door de schrijfster dezes op 6 september 1989 in zijn woning te Den Haag.

Hof voltooide na de oorlog een studie psychologie en leidde een Psychologisch Instituut tot zijn pensionering. Daarna wijdde hij zich volledig aan het tekenen en schilderen.

Tegenwoordig werkt hij meer abstract, waarbij de fotografie een belangrijke rol speelt. Zijn huidige werk werd o.a. aangekocht door het Stedelijk Museum te Amsterdam en het Haags Gemeentemuseum. Ook werkt hij in opdracht voor grote bedrijven als Shell en Heineken.

Regelmatig is zijn werk te zien op tentoonstellingen.